

SEVİNÇ ÖZARSLAN

Avrupa'nın göbeğindeki Türk tiyatrosu

64 yıldır Türk tiyatrosuna hizmet eden Makedonya Milli Kurum Türk Tiyatrosu'nun belgeseli çekildi. "Balkanların Kalbindeki Sahne" adlı belgesel 8-12 Mayıs'ta TRT Belgesel Günleri'nde izlenebilecek. Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'sını 1979'da sahneleyince Avrupa'da ve tüm dünyada dikkat çeken tiyatro, bugüne kadar yaklaşık 300 oyun sahneledi.

Türk tiyatrosunun adını Avrupa'nın göbeğinde 64 yıldan bu yana dalgalandıran bir tiyatro var. Temeli 1906 yılında atılan, 1950'den bu yana ise resmi olarak kesintisiz tiyatro yapan Makedonya Milli Kurum Türk Tiyatrosu sahnelediği oyunları ve aldığı ödüllerle önemli bir sanat merkezi. Zaman zaman Türkiye'de de temsil vermeye geliyorlar. En son geçen sene Devlet Tiyatroları Adana Uluslararası Sabancı Tiyatro Festivali'nde "Bütün Oğullarım" oyununu sahnelemişlerdi. 13 Nisan Pazar günü ise yine gelecekler, bu kez küçük ama ağır bir ekiple. Dünyaca ünlü oyuncularından Bedia Begovska, kitapları 20 dilde yayımlanan tiyatro yazarı, şair İlhami Emin, tiyatro dünyasında özel bir yönetmen olarak bilinen Branko Stavrev, Suç ve Ceza oyunundaki Raskolnikov rolü ile yine dünya çapında ün kazanan ve MK Türk Tiyatrosu'nun eski müdürlerinden olan Firdaus Nebi, pazar günü Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda galası yapılacak olan "Balkanlar'ın Kalbindeki Sahne" belgeselini Türkiye'deki dostlarıyla birlikte izleyecek.

MK Türk Tiyatrosu, bugüne kadar yaklaşık 300 oyun sahneledi. Ama 1979'da sahneledikleri Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'sı, MK Türk Tiyatrosu'nun varlığını Avrupa'ya ve tüm dünyaya duyurdu. Branko Stavrev'in yönettiği oyunun galasının, Saraybosna Tiyatro Festivali'nde (bu yıl 54.sü gerçekleştirilecek) yapılması kararlaştırılır. Çünkü önemli bir festivaldir. Tiyatro camiasındaki herkes, gelişmeleri izlemek üzere sonbaharda yapılan bu festivalde bir araya gelir, yüzü aşkın eleştirmen festivale katılır. Böyle bir atmosferde Suç ve Ceza sahnelenir. Yönetmen Stavrev'in belgeselde anlattığına göre o eleştirmenler, oyunu izleyince 'Dostoyevski'yi böyle oynayan tiyatro hangisidir?' diye büyük bir şok yaşar. Balkanlar'ın bir yerinde, küçücük Makedonya'da bir Türk tiyatrosunun bulunduğundan o zaman haberdar olurlar. Oyun boyunca Raskolnikov'u eli zincirli bir şekilde (üstteki büyük fotoğraf) büyük bir başarıyla oynayan ve herkesi etkileyen Firdaus Nebi, o yıllarda yaşadıklarını belgeselde gözyaşları içinde anlatıyor.

Üsküp'te çekilen belgeselde, İlhami Emin, Firdaus Nebi, Branko Stavrev dışında tiyatronun kıdemli oyuncularından Müşerref Lozana, Elyasa Kaso, Selahattin Bilal, Mustafa Yaşar, tiyatronun müdürü Atilla Klinçe, eski müdürlerden Güner İsmail, Türk Tiyatrosu Monografisi kitabının yazarı ve eski Yugoslavya'nın başkanı Tito lakaplı Josip Broz'un tercümanlığını yapan Risto Stefanovski, ülkemizde Elveda

Rumeli dizisiyle ünlünen Filiz Ahmet ve Bertolt Brecht'in Kafkas Tebeşir Dairesi'ni Üsküplü oyuncularla 1989'da sahneye koyan yönetmen Yücel Erten ile yapılan röportajlar yer alıyor. MK Türk Tiyatrosu'nda sanat hayatına adım atan Filiz Ahmet'in dedesi Lütfü Seyfullah, Makedonya'nın en ünlü tiyatrocularından biri, annesi ise tiyatrodaki yıllarca suflör olarak çalışmış. Belgeselde tiyatronun tarihi, tanıkların dışında arşiv belgeleri ve fotoğraflar ışığında da anlatılıyor. Tiyatronun yerini gösteren 8 Ocak 1907 tarihli harita, Başbakanlık Osmanlı Arşivi araştırmacılarından Üsküplü Yıldırım Ağanoğlu tarafından belgesele kazandırılmış.

Her şeye rağmen ayakta kaldı

Balkanlar'ın en eski tiyatro binası 1906'da, Osmanlı İmparatorluğu'nun valisi Mahmut Şevket Paşa tarafından Vardar Nehri kıyısına inşa edilmiş. Azınlıklar Tiyatrosu olarak bilinen, daha sonra Halklar Tiyatrosu adını alan, bugünkü adıyla Milli Kurum Türk Tiyatrosu ise 1950 yılında Yugoslavya'da, tiyatro eğitimi görmüş Abduş Hüseyin tarafından kurulmuş. Yönetmen İsmet Arasan, baskılara, yoksulluğa, göçe ve depreme rağmen ayakta kalmayı başaran MK Türk Tiyatrosu'nun belgeselini neden çektiğini şöyle anlatıyor: "MK Türk Tiyatrosu'nda oyunlar bütün Balkan dillerinde sahneleniyor. Oyun esnasında diğer dillere çeviri yapılıyor. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Makedonya'da, farklı kültürlere sınırlı ölçüde kendilerini geliştirme şansı tanındı. İşte bu dönemde Türkler, kimlik mücadelelerini öne çıkardılar. Radyo yayınlarını, edebi eserlerini, dergilerini Türk dilini ve kültürünü yaşatma alanı olarak gördüler. 2006 yılından bu yana özerk bir yapısı bulunan Üsküp Türk Tiyatrosu, Makedon Cumhuriyeti'ne verdiği üstün hizmetlerden dolayı Makedonya Cumhurbaşkanlığı tarafından da ödüllendirildi. Bense bu tiyatronun varlığını, inanılmaz öykülerle beslenen hayat hikâyesini herkese anlatmak istedim."

2014-04-10